

«Våte føtter»

**«drenering gir stor avlings-
økning» – sier bønder**

23.februar 2023

Arne Nøkland – 948 08 749 (Gjennestad)

**Norsk
Landbruksrådgiving**

Ikke kontingentbaserte tjenester i Østafjells

Hydroteknikk

Bygningsrådgiving - tegninger

Økonomiske tjenester: veivalg, driftsplaner mm.

Bioenergi – flis, sol og (biogass)

Maskinrådgiving - Funksjonstesting

Faglig bistand (produksjonstilskudd, RMP- og BU-søknader, nydyrking, erstatning mv.)

Dagens tema:

Praktiske grøfteplanlegging

Klima - nedbør

Vann i jord

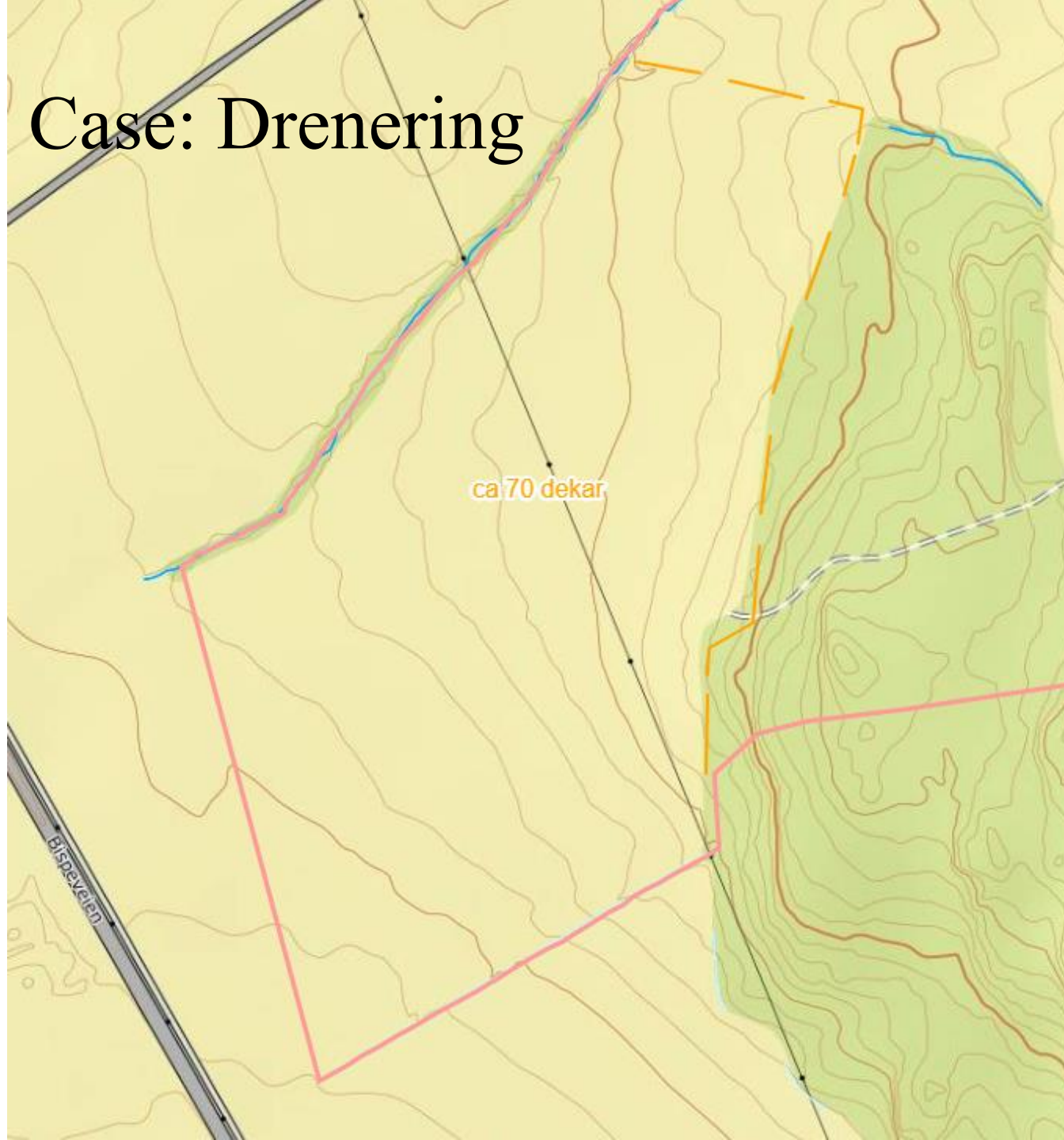
Grøftesystemer

Overvannssystemer

Lønnsomhetsvurderinger

Case: Drenering

ca 70 dekar

BISPESVEIEN

Case: Drenering

- 1 Er hovedrør, kummer i orden?
- 2 Hvor kan dreneringsvannet få sikkert utløp?
- 3 Hold dreneringssystemet til en eiendom
- 4 Er det behov for landgrøfter?
- 5 Er det problemområder – artesisk vann?
- 6 Er det problemer med rustutfelling, siltjord e.l.?
- 7 Hva skal dyrkes – hvor godt må det dreneres?
- 8 Skal det tas hensyn til eldre grøftesystem?
- 9 Rådalshjul/kjedegraver/grøfteplog – skuffemaskin?

28 m

ca 70 dekar

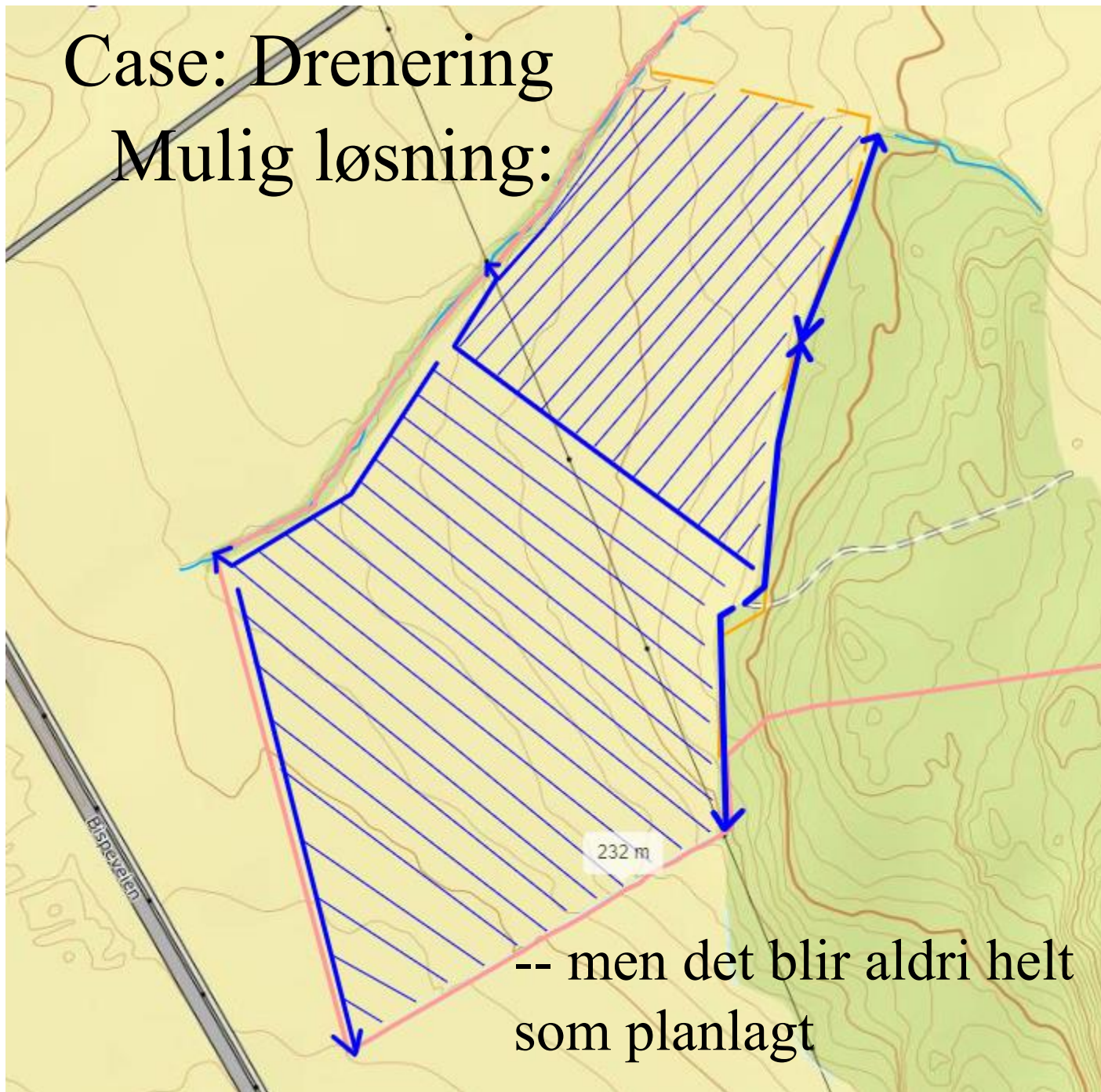
Case: Drenering

- 1 Landgrøft, helst åpen og minst 70 cm dyp
- 2 Sidegrøfter (sugere) på tvers av fallet
- 3 Samlegrøft (hovedgrøft) med fallet
- 4 Enkelt system – følg nedbørfeltet mest mulig
- 5 Valg av rør og filtermateriale
- 6 Endeplugg, sadel- eller grenkoblinger
- 7 Ikke slisset utløpsrør – minimum 2 meter
- 8 Behov for energidemping nedstrøms utløpsrør?

ca 70 dekar

Case: Drenering

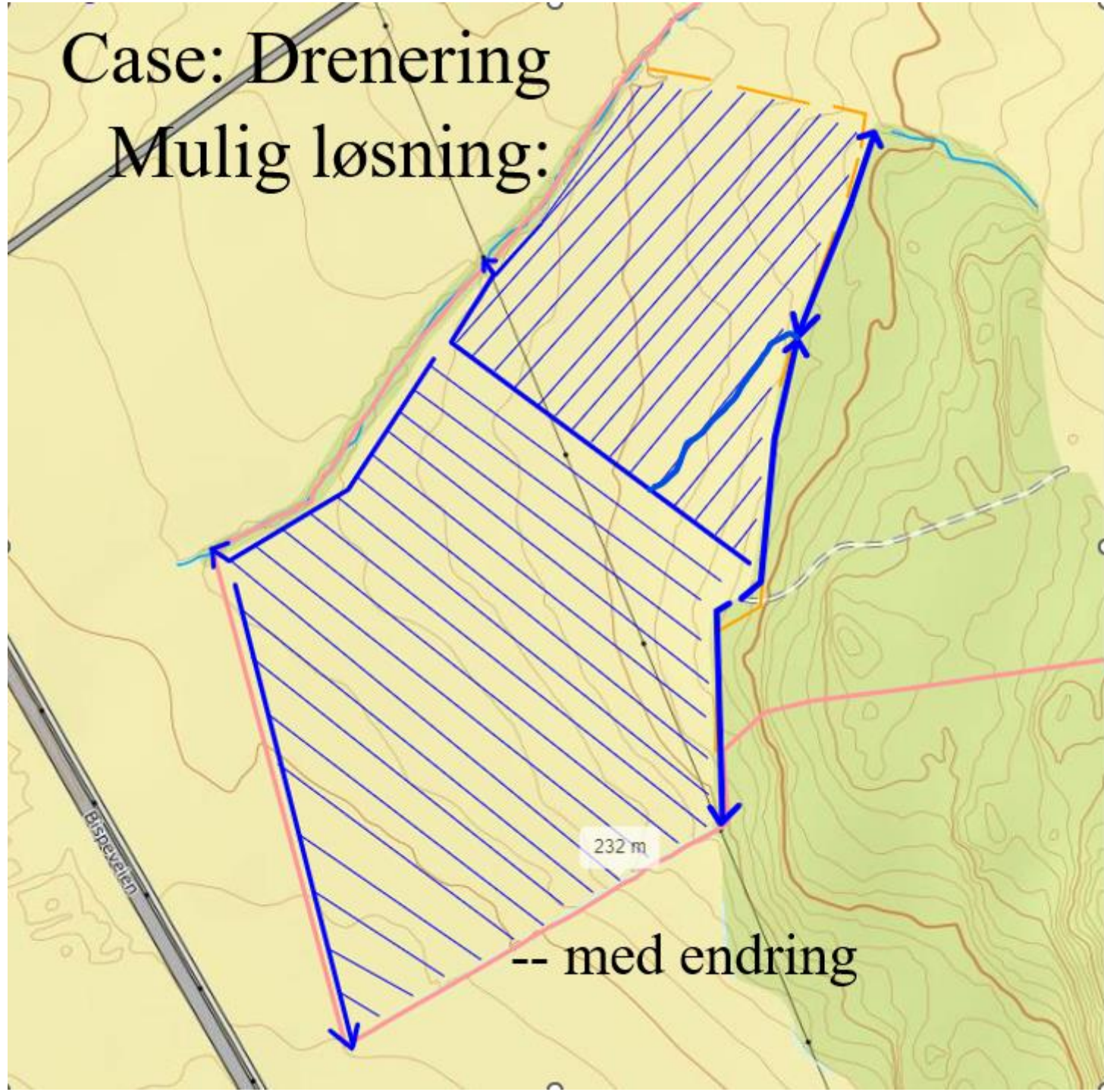
Mulig løsning:

-- men det blir aldri helt som planlagt

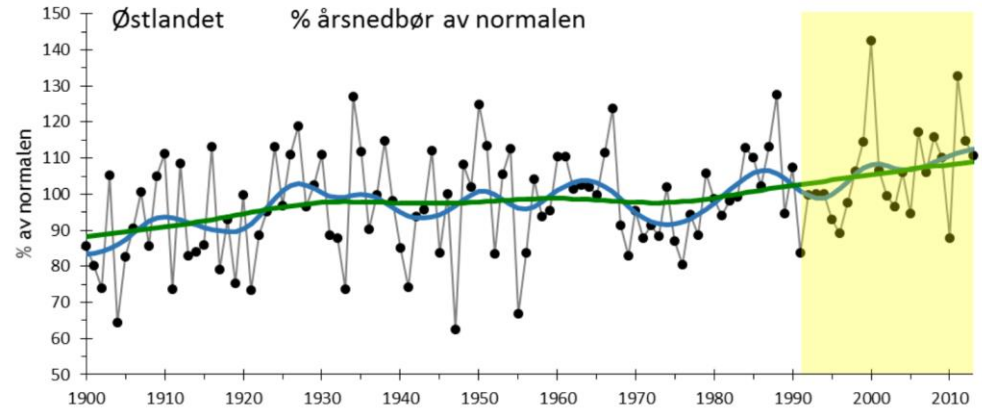
Case: Drenering

Mulig løsning:

Tendens til økt nedbør

Intensiteten øker

Først og fremst en utfordring for overvannsystemene -

-- men også dreneringssystemene

Vann i jord

- Fritt Vann

- Overflatevann
- Sigevann
- Grunnvann

- Bundet vann

- Vann som holdes fast på jordpartiklene

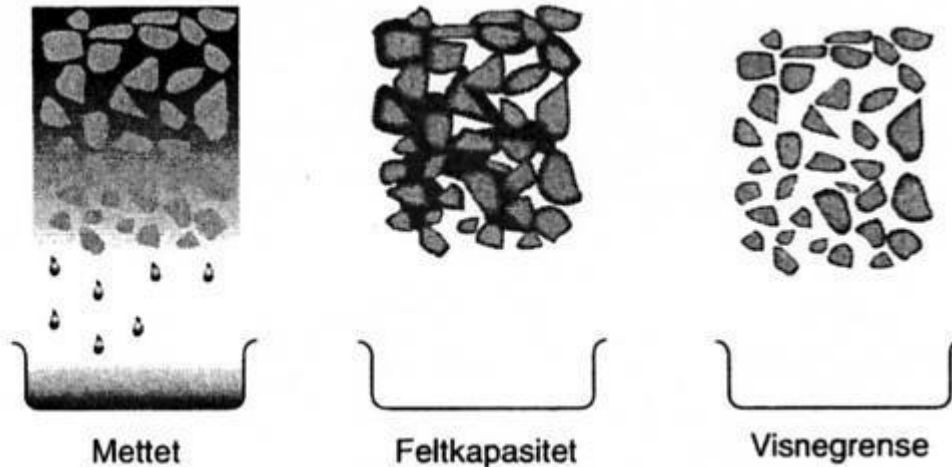
Når mengden fritt vann er permant for stor

Grøftebehov

Noen uttrykk.

Etter Trond Børresen, UMB

- Visnegrense: Adhesjonskrefter binder vannet sterkt
- Feltkapasitet: Maksimal mengde vann jorda kan holde på ved hjelp av adhesjons- og kapillærkrefter
- Vannmettet jord: Tilnærmet alle porer i jorda er fylt med vann

Drenerbart vann = vann i mettet jord – vann ved feltkapasitet

**Norsk
Landbruksrådgiving**

De våte somrene...

- * Sein opptørking om våren
- * Våt jord ved overgjødsling og sprøyting
- * Sein innhøsting (= tidkrevende innhøsting og høye tørkekostnader)

Resultat 1: Stadig kjøring på litt for våt jord gir mer jordpakking som gir enda senere opptørking.

Resultat 2: Kald jord, sein spiring, dårlig rotutvikling, dårlig næringsopptak, dårlig plantevekst, stort N- tap (lystgass) til luft.

Dimensjonering av grøfter

Eks. 38 mm styrtregn på en time = 38 000 liter vann per daa

Normal krav til kapasitet i dreneringssystemer i mineraljord (korn og gras) er at det skal føre bort 0,1 liter per sekund og dekar (= 360 liter per time og dekar og ca 8,6 mm nedbør per døgn)

Lav infiltrasjon på grunn av kohesjonskreftene i jorda og mange små porer.

Selv med en halvering av grøfteavstanden vil det ikke monne for å ta unna kraftige regnskyll

Dreneringssystemet verner lite i forhold til intens nedbør

Dimensjonering av overvannssystemer

Eks. 38 mm styrtregn på en time = 38 000 liter vann per daa.

Normal krav til kapasitet i overvannssystemer i landbruket er at det skal føre bort 1,0 – 1,2 liter per sekund og dekar (det betyr fra 3600 til 4 320 liter per time og dekar.)

I løpet av en time tilsvarer det 3,6 – 4,3 mm nedbør.

Heller ikke overvannssystemene verner mot den mest intense nedbøren.

Vi må alltid planlegge for «katastrofe – hendelser».

Mer om grøfting

Gravitasjonen virker.
Vannet søker letteste vei!

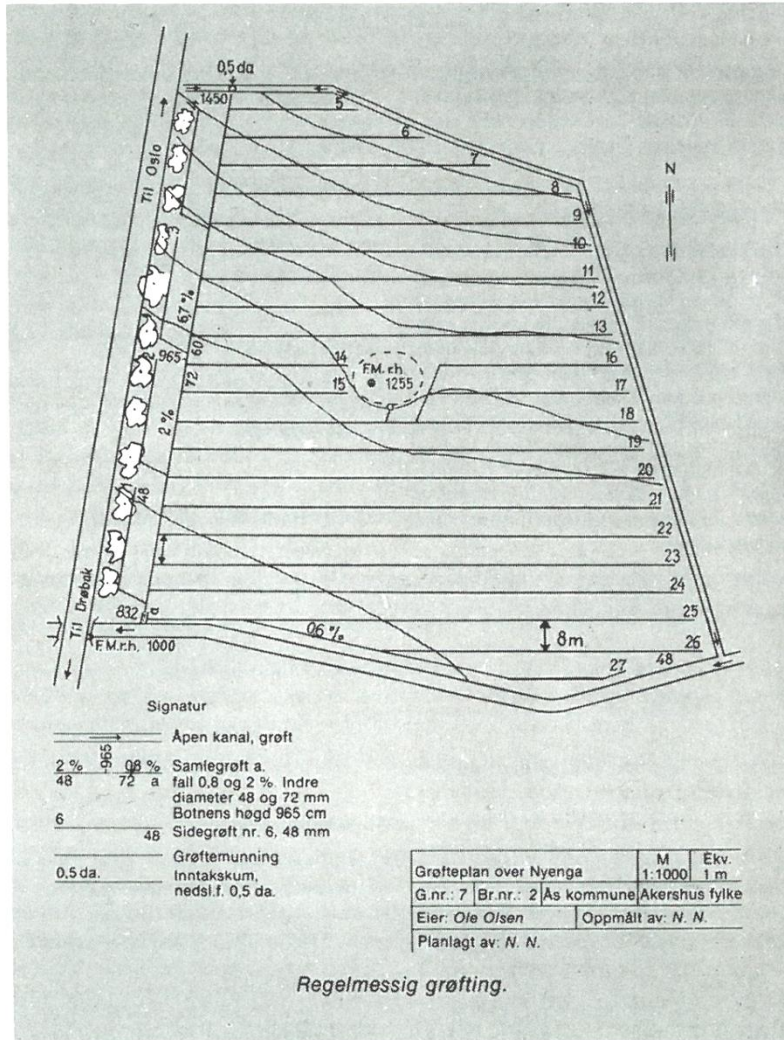
Vannet følger jordlag
med store porer (høg
permeabilitet.)

Vannet søker mot
områder med lavt trykk!
Rør gir atmosfærisk trykk
ca 1 meter under bakken!

**Norsk
Landbruksrådgiving**

Regelmessig grøfting

Gjøres oftes på silt og leire og delvis på myr jord.

Tilskuddssats i 2023: kr 2500/daa

Kostnad*:

Grøftehjul, plog eller kjedegraver: +/- 50kr pr lm.
Skuffemaskin: 80 - 100 pr lm.
*forutsatt brukt sagnugg eller filterrør.

**Norsk
Landbruksrådgiving**

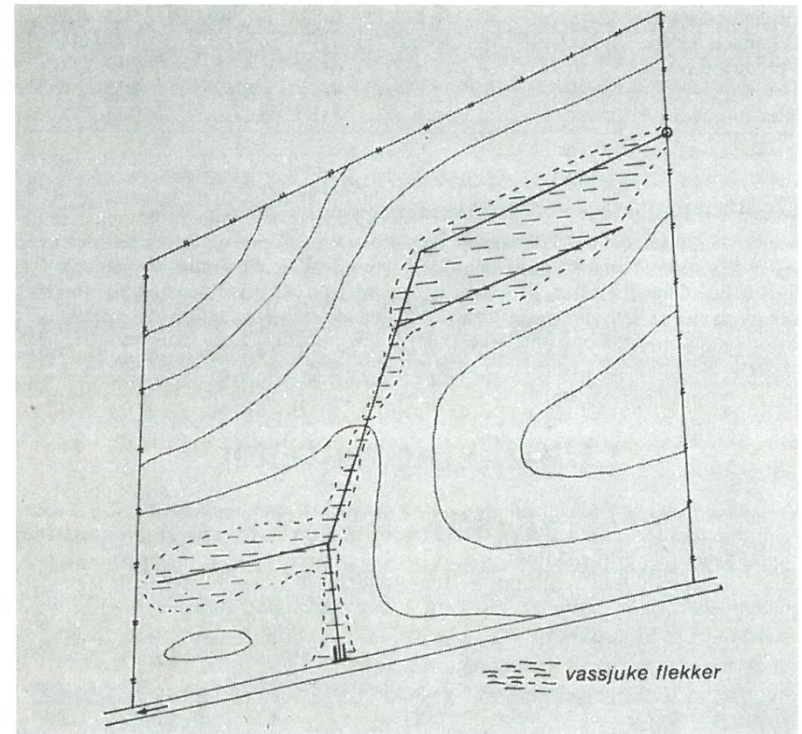
Uregelmessig grøfting

- Bare deler av arealet blir grøfta
- Oftest på sand og morenejord
- Bli kvitt vassig, oppkommer

PS! Det går fint å kombinere systematisk og usystematisk grøfting på samme søknaden om tilskudd.

**Norsk
Landbruksrådgiving**

Uregelmessig grøfting.

Tilskuddssats i 2023:
kr 38 per løpemeter.

Grøfteavstand

Nedbør	Leire	Morene	Sterkt omdannet myr	Lite omdanna myr
600-800 mm	5-8 m	6-12 m	6-8 m	10-12 m
800-1200 mm	4-8 m	6-10 m	4-8 m	8-10 m

Mange faktorer påvirker grøfteavstanden

- ✓ Kulturveksten (grønnsaker, korn, eng)
- ✓ Behov for tidlig jord, bæresterk jord
- ✓ Fall på grøftene
- ✓ Grøftedybde
- ✓ Jordas gjennomtrengelighet
- ✓ Nedbør

Såtidforsøk ved ulik grøfteavstand

6 dagers tidligere såing om vi halverer grøfteavstanden

Men kostnaden dobles!!

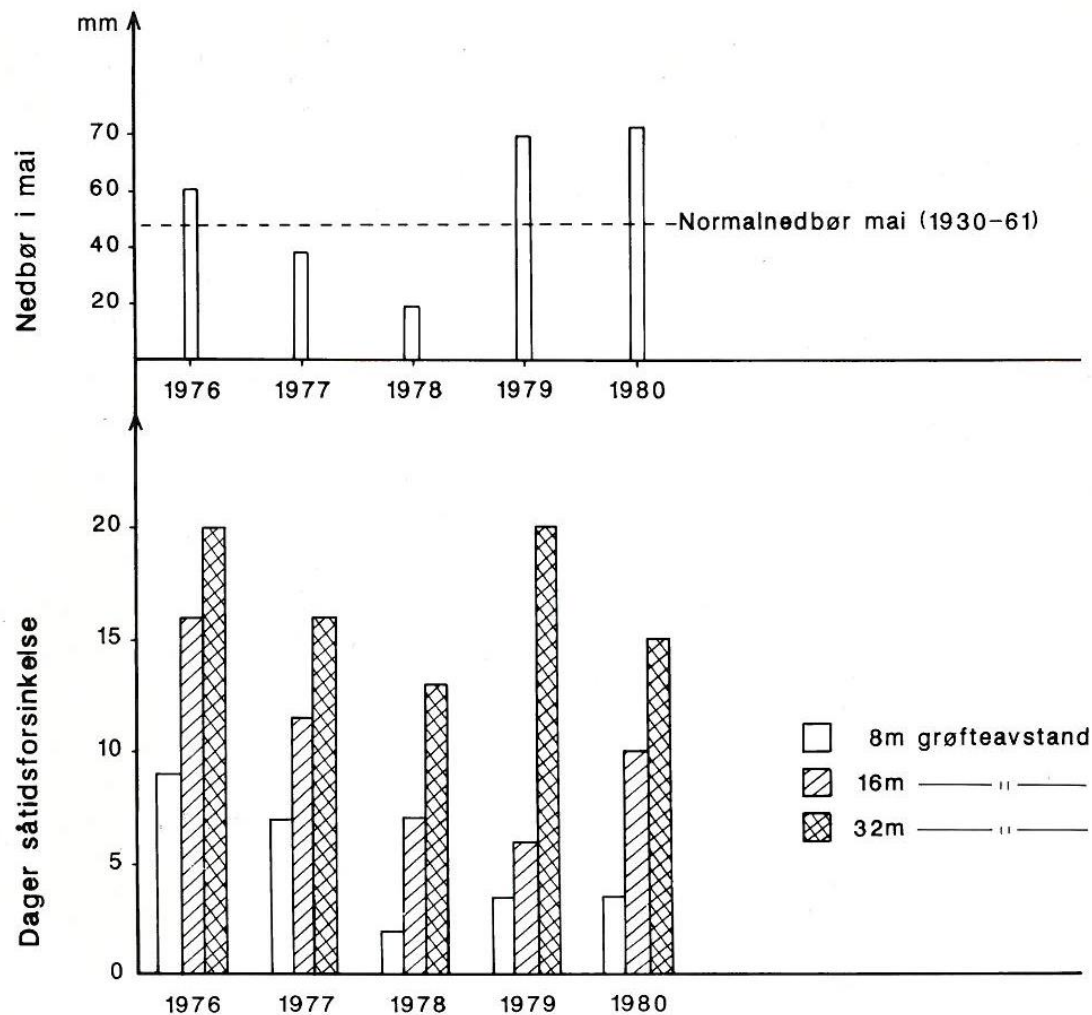

Fig. 10. Såtidforsinkelser på grøfteavstandene 8, 16 og 32 meter i forhold til såtidspunkt for grøfteavstand 4 meter. Nedbør i mai de ulike årene er tegnet inn øverst i figuren. Legg merke til den klare sammenheng mellom nedbørmengde i mai og antall dager såtidforsinkelse. (Hove 1981.)

Grøftedjup

Fastmark:

vanligvis anbefalt 0,9-1,0 m

På lettere jord om mulig dypere: 1,0-1,2 m

Myr:

Vanligvis anbefalt 1,2-1,5 m

Lite omdanna og dyp myr noe mer.

Om mulig legg grøftene med fall fra grunna til det djupeste. Hvis ikke ha svært godt fall

Åpne grøfter

- Avskjæringsgrøfter mot annet areal
- Permanente åpne grøfter på myr
- minst 1:1,5 sider (leirjord 1:2)
- Må renses opp (gror til)
- Kan lede bort **store** vannmengder

Lønner det seg å grøfte ?

Et forenkla eksempel

Forventa levetid er 40 år

Rentekrav 4%

Mathvete kr 4,80/kg og havre kr 3,93/kg

Kostand pr daa	3000	4000	5000	6000	7000	8000
Kostnad pr år	195	260	325	390	455	520
Mathvete (kg/daa)	41	54	68	81	95	108
Havre (kg/daa)	50	66	83	99	116	132

Obs! Mulighet for mer høstkorn!!!

Obs! Høyere kornpris og dyrere innsatsmidler gjør det mer lønnsomt å grøfte.

Obs! Jordarbeiding kun om våren krever bedre drenert jord!

Lønner det seg å drenere?

Resultater fra spørreundersøkelse blant kornbønder som har søkt dreneringstilskudd

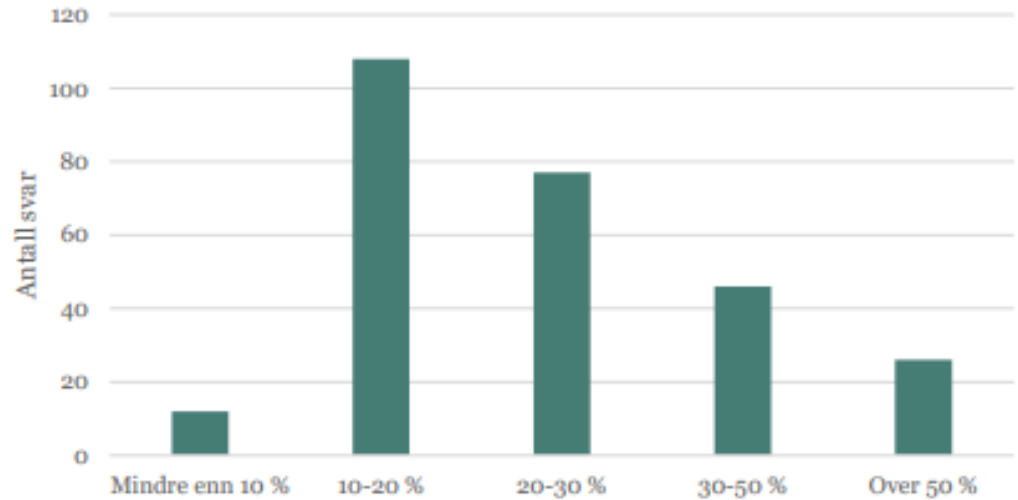
NIBIO RAPPORT | VOL. 8 | NR. 103 | 2022

Korndyrkere
rapporterer
om gjennem-
snittlig 27%
avlingsøkning

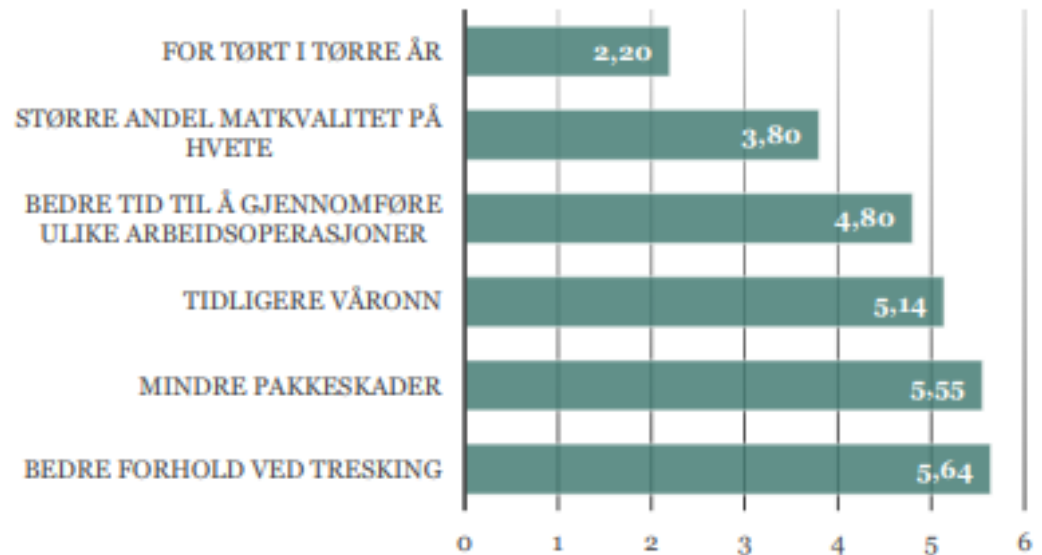

**Norsk
Landbruksrådgiving**

Mer detaljer bak gjennomsnittet:

Figur 5-2 Avlingsøkning i korn i prosent etter grøfting. (N=276)

Figur 5-4 Konsekvenser av drenering, gjennomsnitt på en skala fra 1-7.

«Karaktersetting» på andre konsekvenser av dreneringen:

**Norsk
Landbruksrådgiving**

Oppsummering - positiv virkning av grøfting

- Senka grunnvannsnivå og raskere opptørking
- Jorda vil være metta med vann kortere tid
- Raskere ventilasjon av jorda
- Uttørking av dypere jordlag - oppsprekking av leirjord
- Litt redusert overflateavrenning - mindre erosjon
- Forutsetning for økt moldinnhold og aggregatdannelser
- Større lagringsevne for nedbør - større avling
- Større fasthet og bæreevne. Mindre fare for strukturskade under transport og jordarbeiding
- Tidligere såtidspunkt - større avling
- Djupere rotutvikling - større avling
- Gir mulighet for dyrking av vekster med lengre veksttid
- Lettere å lykkes med redusert jordarbeiding

